

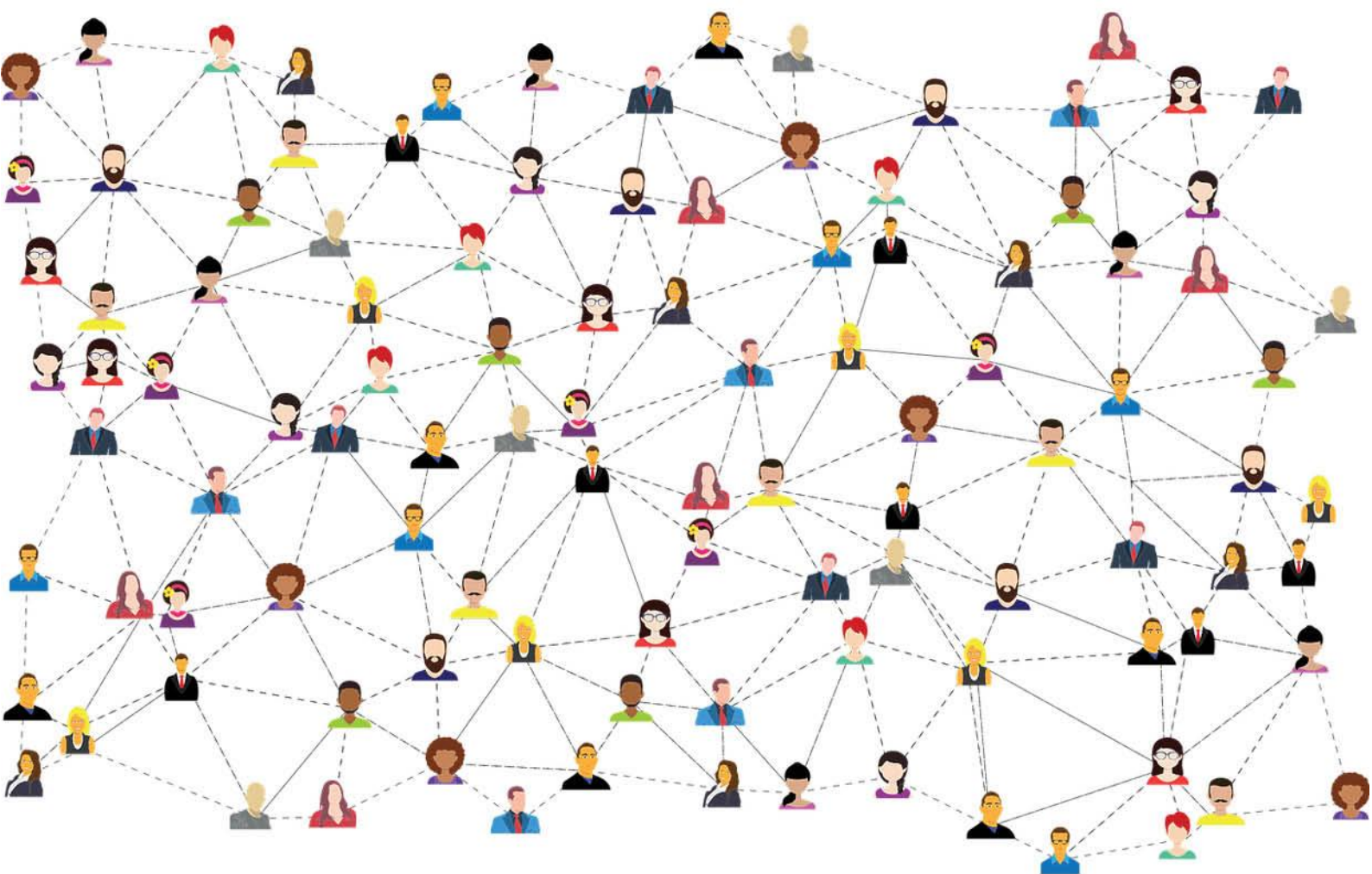
KORIŠTENJE SLIKA S INTERNETA

(FOTOGRAFIJE, ILUSTRACIJE... VIDEO MATERIJALI)

Robert Posavec

stručni suradnik školski knjižničar

Centar za odgoj i obrazovanje Čakovec



Autor ilustracije: Gordon Johnson, Pixabay

Korištenje slika s interneta (fotografija, ilustracija, grafika... pa i videa) – upute

PRVO I NAJVAŽNIJE:

GOOGLE nije vlasnik autorskih prava za sve fotografije, crteže i druge vizualne prikaze koje putem njega nalazite. Nije to ni jedan drugi popularni pretraživač. Zapamtite, preko Google samo dolazite do onih slika koje vam trebaju. Google je knjižničar u klasičnoj knjižnici. Kažete što trebate i on pronade. U kojoj će mjeri pronaći baš ono što vi trebate ovisi o tome što mu kažete.

Preciznije upute daju vam preciznije rezultate. Zato preporuka: koristite više opcija kod pretraživanja, a ne samo prvu koju vidite (prazan prostor za upis). Možete i nju ako ste donekle upoznati logičkim operatorima. Ako ne poznajete ni osnovne, kliknite na „Napredno pretraživanje“ i proučite što tamo piše. Dobro će vam doći. Odabir formata, vremena, fraza, isključivanje riječi... Naravno, i tu rezultati ovise o metapodacima stranice, dokumenata koje tražite, opisima... **Zato i vama preporučam da prilikom kreiranja vlastitih dokumenata koje stavljate na internet vodite računa o tome:**

- 1) Kako ćete dokument nazvati
- 2) U kojem formatu ćete ga objaviti
- 3) Jeste li naveli autora dokumenta (svoje ime)
- 4) Jeste li naveli uvjete korištenja.

Na taj ćete način i vi nekome olakšati posao koji sad sami radite.

Što možete napisati pod četvrto? Kasnije će vam iz svega biti jasnije, ali kao primjer: Kad objavljujemo video na Youtube kanalu Centra za odgoj i obrazovanje Čakovec u popisu Nastava na daljinu u opisu stavljamo:

„Dozvoljeno je svako nekomercijalno korištenje i dijeljenje videa. Strogo je zabranjeno svako preinačavanje sadržaja i/ili trajanja videa.“

Moguće je staviti i samo prvu rečenicu.

Ukoliko želite, možete definirati (navodim opcije koje proizlaze iz autorskih prava i različitih licenci kojima su ona regulirana):

- a) Tko može koristiti vaše materijale? (komercijalno, nekomercijalno korištenje)
- b) U kom obimu se mogu koristiti? (dio, sve)
- c) Smije li preinačavati sadržaj ili samo integralni dokument? (dakle, mogu li se koristiti dijelovi vaših listića bez da se koristi cijeli listić? Ili inzistirate da se koristi cijeli listić?)
- d) Treba li onaj koji koristi vaš materijal navesti izvor (stavlja li izvor u svoj materijal ili ne?)
- e) Treba li navesti autora? (otprilike zamislite da na svemu što sad radite, a koristite neke materijale s interneta morate navoditi sve ovo gore. Po meni je to suludo i u suprotnosti sa svakom idejom solidarnosti, a posebno dijeljenja znanja, otvorenog znanja, javne produkcije obrazovnih sadržaja, trošenja proračunskih sredstava...)

Sad kad ste razmislili o tome kako ćete urediti korištenje vlastitih materijala, vjerujem da vam je puno jasnije o čemu morate voditi računa prilikom preuzimanja materijala s interneta. Za svaki preuzeti materijal trebali biste znati uvjete korištenja. To je mukotrpan posao.

Idemo sad probati to svesti na jednostavniji način rada.

Prvo, postoje autorska prava i Zakon o zaštiti autorskih prava.

<https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima>

Međutim, postoji i licenca Creative Commons, koja olakšava uporabu autorskog materijala. Svakako preporučam da barem otvorite naslovnu stranicu licence jer će vam odmah biti jasnije koja je razlika između CC licence i tradicionalnog okvira autorskog prava.

<https://creativecommons.org/licenses/?lang=hr>

Vidjet ćete da autori koji odabiru CC licencu odmah definiraju uvjete distribucije, korištenja, širenja... Riječ je o „bazenu sadržaja koji se slobodno može [umnožavati, distribuirati, remiksirati i prerađivati](#), a sve to unutar granica autorskog i srodnih prava“¹. Dakle, s CC licencom ste pokriveni.

Sad opet na Google i tražiti CC licencu. Je li to jedino što možete koristiti? Nije, ali za sve ostale materijale biste morali znati odgovore na pitanje koje smo gore prošli kad je bilo riječi o pripremi vaših materijala.

Je li dovoljno samo navesti izvor? Shvatili ste dosad da nije. Da banaliziram, to što ćete nekome reći da ste bicikl uzeli u mom dvorištu ne daje vam automatski pravo da se njime koristite.

Međutim, može to i jednostavnije. Postoje baze fotografija koje sadrže fotografije koje možete preuzimati i slobodno koristiti bez navođenja bilo čega. Iako, imajte na umu da je navođenja izvora stvar akademske pristojnosti i profesionalnosti, a ne samo zakonske obveze.

Ukoliko netko misli da mu ne trebaju već posložene baze i knjižnice fotografija, već će on/a to sam/a, može. S time da vam u tom slučaju svakako pomažu sljedeći savjeti:

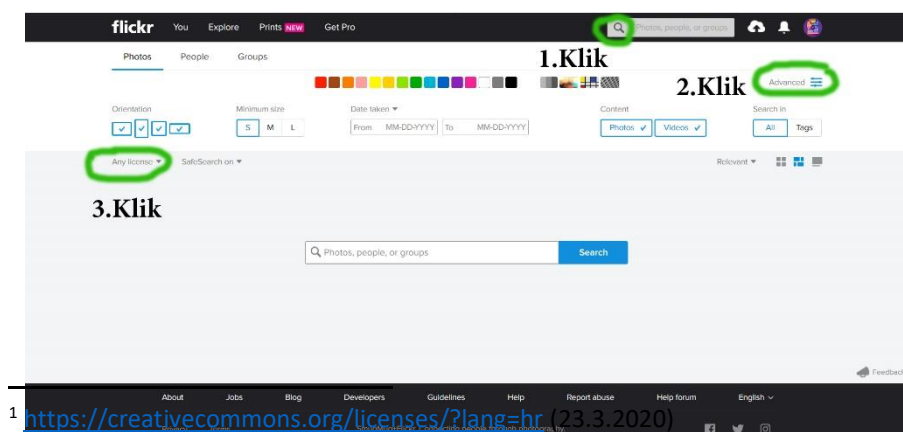
- 1) da Google pitate za fotografije koje smijete koristiti; upit oblikujte tako (primjerice, nemojte tražiti fotografije kokoši, već fotografije kokoši koje smijete koristiti)
- 2) da pretražujete na engleskom jeziku jer ćete na taj način doći do puno više sadržaja, posebno kad je riječ o sadržaju koji možete slobodno koristiti (nemojte tražiti kokoš, već chicken)

Ukoliko pak želite olakšati život sebi, fokusirati se na druge zadatke i obitelji ne oduzimati dodatno vrijeme, tad preporučam sljedeće baze/knjižnice/servise:

Flickr

<https://www.flickr.com/>

Da biste koristili ovu bazu, morate se registrirati. Registracija je besplatna. Email (stavite adresu koju koristite za takve stvari) i šifra. Dobijete poštu na svoju adresu, potvrdite i to je to. Otvorite stranicu, u gornjem desnom uglu imate polje za pretraživanje, kliknete na povečalo i otvorit ćete opcije pretraživanja (na slici ispod – 1. Klik)



¹ <https://creativecommons.org/licenses/?lang=hr> (23.3.2020)

Zatim kliknite „Napredne postavke“ – ADVANCED (2. Klik)

Zatim na padajućem izborniku „Any Licence“ promijeniti u licencu koju trebate – Creative Commons (3. Klik)

Jednom kad otvorite račun, tu možete postavljati i svoje fotografije.

VAŽNA NAPOMENA: Pretražujte na engleskom. Ukoliko unesete samo pojam, recimo „cow“, izbacit će vam fotografije krave. Ako trebate ilustracije, tad unosite „cow illustration“ i dobit ćete ilustracije. Flickr donekle radi i na hrvatskom, ali puno bolji rezultati su na engleskom.

Pixabay

<https://pixabay.com>

Jedna od najpoznatijih online baza/knjižnica fotografija/ilustracija/vektorskih grafika na internetu. Vrlo je jednostavna za korištenje. Ne morate biti član da biste koristili. U prazno bijelo polje za pretraživanje unesete pojam i s desne strane tog polja odaberete između:

- a) photos (fotografije)
- b) vector graphics (vektorske grafike – to su one koje se mogu rastezati! I koje vam ne trebaju ako se ne bavite dizajnom i tiskom)
- c) illustrations (ilustracije – to je ono što najviše koristite u svojim materijalima)
- d) video – video materijali
- e) postoji i prva opcija – images, koja pokriva sve ovo pod a, b i c.

VAŽNA NAPOMENA: Pixabay koristite isključivo na engleskom. Želite li znati zašto, upišite u polje za pretraživanje „krava“ i bit će vam jasno. Jednako tako, crteže pretražuje tako da pojmu koji tražite dodate pojam „drawing“, ide i s „draw“... Igrajte se.

Sve što nađete na Pixabayu, a ima zaista svega, možete koristiti jer je njihovom Pixabay licencom uređeno da se sve može besplatno koristiti, čak i bez navođenja izvora. Ali zapamtite da je navođenje izvora stvar profesionalnosti, pristojnosti i kulture.

Više o samoj licenci i uvjetima korištenja (što smijete i što ne smijete):

<https://pixabay.com/service/license/>

Reshot

<https://www.reshot.com>

Još jedan servis koji donosi puno kvalitetnih fotografija, iako ne toliko mnogo kao gore spomenuti servisi. Vrlo jednostavno za korištenje. Sve je slobodno koristiti, ali zapamtite da je navođenje izvora stvar profesionalnosti, pristojnosti i kulture.

Više o samoj licenci i uvjetima korištenja (što smijete i što ne smijete):

<https://www.reshot.com/license>

Pexels

<https://www.pexels.com>

Sličan servis kao i Reshoot, samo je ovdje sve pod Creative Commons licencom i to onom koja vam dozvoljava preradu materijala. Naravno, pretražujte na engleskom. Sve je slobodno koristiti, ali zapamtite da je navođenje izvora stvar profesionalnosti, pristojnosti i kulture.

Više o samoj licenci i uvjetima korištenja:

<https://www.pexels.com/photo-license/>

Foodiesfeed

<https://www.foodiesfeed.com/>

Servis namijenjen fotografijama hrane i pića. Sve fotografije su pod Creative commons licencom, jednako kao i Pexels – Creative Commons Zero, koja vam dopušta da fotografiju koristite kako želite. Ovo stavljam jer mnogi naši učenici imaju nekakav (veći ili manji) program kuhanja u sklopu svojih programa. Naravno, pretražujte na engleskom. Sve je slobodno koristiti, ali zapamtite da je navođenje izvora stvar profesionalnosti, pristojnosti i kulture.

Više o samoj licenci i uvjetima korištenja:

<https://www.foodiesfeed.com/about/>

PublicDomainVectors

<https://publicdomainvectors.org/>

Servis namijenjen dizajnerima jer sadrži puno besplatnih vektorskih formata. Sve što ćete pronaći na ovom servisu je slobodno za korištenje i pod licencom Creative Commons Zero (već znate da ona omogućuje preradu i korištenje u bilo koje svrhe). Ovdje možete pronaći dosta cliparta koji možete sigurno i besplatno stavljati u vlastite materijale, ali zapamtite da je navođenje izvora stvar profesionalnosti, pristojnosti i kulture. Clipart je problem jer ga je najmanje u onom obliku koji je vama potreban.

Više o samim uvjetima korištenja: na dnu naslovne stranice u odjeljku „About us“.

ZAKLJUČNO:

Što od svega koristiti? Pogledajte, odlučite, ali Pixabay je moja preporuka.

Kako si još olakšati život?

- 1) Tako da ne preuzimate fotografije/ilustracije/video materijale s Googlea i onda za svaku navodite/tržite uvjete korištenja i navodite izvor.*
- 2) Tako da jedan listić/aktivnost/materijal ne sastavljate od fotografija s više servise/baza i onda za svaku navodite izvor, već kad znate što vam treba, odete na servis, pronađete sve to što trebate i u napomeni/podnožju/negdje na materijalu napišite da su sve fotografije/ilustracije preuzete s tog i tog izvora. Jedna rečenica je dovoljna.*

Važno kod pretraživanja:

- a) Royalty free – to su one stvari koje su besplatno i ne treba ih plaćati; one koje nisu ne možete legalno koristiti*
- b) Free images – nije toliko precizan pojam, ali podrazumijeva neku od licenci; treba provjeriti*
- c) Illustration, drawing, vector graphic...*
- d) Creative commons*

Za one koje zanima open source kultura:

<https://wabisabilearning.com/blogs/technology-integration/15-open-source-image-resources>

pa otud dalje.

Robert Posavec

Stručni suradnik školski knjižničar

Centar za odgoj i obrazovanje Čakovec

